MALATYALI DİVAN ŞAİRLERİ

Editörler

Doç. Dr. Handan BELLİ

Prof. Dr. Hasan KAVRUK

İNÖNÜ UNIVERSITY PRESS

Genel Yayın Yönetmeni:

Dr. Öğr. Üyesi Serkan DEMİR

Kitap Adı:

MALATYALI DİVAN ŞAİRLERİ

ISBN: 978-625-8293-67-8

E-ISBN:

Editörler:

Doç. Dr. Handan BELLİ
Prof. Dr. Hasan KAVRUK

Sayfa Tasarımı:

Enes Malik YALÇIN

Kapak Tasarımı:

Uğur ARTUT

Yayım Tarihi:

Aralık 2025

Yayın Dili:

Türkçe

Ebat:

16x24 cm

Sayfa Sayısı:

XII + 365

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ ..... **V**
ÖN SÖZ ..... **VII**
KISALTMALAR ..... **IX**

17. YÜZYIL

NİYÂZÎ-İ MISRÎ (1027/1618-1106/1694) 1
Prof. Dr. Hasan KAVRUK
MALATYALI ŞEHRÎ (17. YÜZYIL) 19
Prof. Dr. Şener DEMİREL
VAK'ANÜVİS RÂŞİD MEHMED EFENDİ (1080/1670?-1735/1147) 35
Dr. Öğr. Üyesi Fatih GÜNAY

18. YÜZYIL

NURÎ EL-MALÂTÎ (18. YÜZYIL) 57
Dr. Öğr. Üyesi Gamze ÜNSAL TOPÇU
DARENDELİ BEKÂYÎ (?/? - 1200/1785) 63
Dr. Öğr. Üyesi Hulusi EREN
MALATYALI NECÂTÎ-İ SÂNÎ (18. YÜZYIL) 75
Doç. Dr. Ramadan DOĞAN
HAYRET MEHMED EFENDİ (?/?- 1239/1824) 91
Dr. Öğr. Üyesı Arife ÇAĞLAR
MECRÛHÎ (1196/1782-1283/1867) 113
Dr. Öğr. Üyesi Özlem ÇAYILDAK
TÂ'İB KAZAK-ZÂDE İBRAHİM (1208/1794?-1249/1834?) 125
Prof. Dr. Mahmut KAPLAN

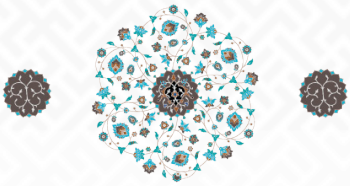
19. YÜZYIL

NİHÂNÎ (1220/1805-1307/1890) 147
Dr. Ayşegül EKİCİ

YUSUF KÂMİL PAŞA (1223/1808- 1293/1876) 179
Prof. Dr. Hatem TÜRK
DARENDELİ MEHMED SAİB EFENDİ (1236/1820-1270/1852) 191
Doç. Dr. Filiz KALYON
FETHÎ / TÂLİBÎ (1245/1829-1317/1899) 201
Öğr. Gör. Dr. Ömer UYAN
RÂZÎ (1249/1833-34-?/?) 211
Doç. Dr. Aysun ÇELİK
DARENDELİ REMZÎ (1255/1840-1296/1879) 217
Dr. Öğr. Üyesı Derya KARACA
İSMAİL HARÎM (1830?-1915) 229
Dr. Öğr. Üyesi Bilal ERKOÇ
MALATYALI SABRÎ (19. YÜZYIL) 235
Doç. Dr. Ömer SAVRAN
MALATYALI NECÂTÎ (19. YÜZYIL) 257
Prof. Dr. Mehmet Korkut ÇEÇEN
MALATYALI BAKÎ (ABDÜLBAKÎ) (1270/1854-1346/1927) 277
Esma KARABEY
ABDURRAHİM FAHÎMÎ (1276/1860-1351/1933) 283
Sare UZAN
MUHİTTİN MEKKİ ÇAĞPAR (1290/1874-1355/1936) 301
Prof. Dr. Yaşar ŞENLER
HAZMİ TURA (1298/1881-1379/1960) 315
Dr. Metin AYDIN
HACI HANNÂN-ZÂDE HÂFIZ MERDÎ (18 YY ?-19. YY.) 325
Prof. Dr. Ramazan SARIÇİÇEK

20. YÜZYIL

OSMAN HULÛSİ ATEŞ (1331/1914-1410/1990) 337
Dr. Öğr. Üyesi Cemil GÜLSEREN
ABDULLAH ÖZTEMİZ HACITAHİROĞLU (1929-2015) 353
Doç. Dr. Handan BELLİ
BAHRÎ (MUSTAFA DÜZLEME) (1951-2016) 361
Prof. Dr. Bahir SELÇUK

SUNUŞ

Köklü bir tarih ve zengin bir kültürel mirasın taşıyıcısı olan Malatya, yalnızca doğal güzellikleriyle değil; yetiştirdiği âlimler, sanatçılar ve edebiyatçılarla da Anadolu'nun kültür atlasında müstesna bir yer edinmiştir. Bu mirasın en güçlü halkalarından biri ise hiç şüphesiz Klasik Türk Edebiyatıdır. "Malatyalı Divan Şairleri" adlı bu kıymetli eser, şehrimizin edebî geçmişine ışık tutarak Malatya'nın Osmanlı kültür ve sanat hayatına yaptığı katkıları gün yüzüne çıkarmaktadır.

İnönü Üniversitesi Yayınevi tarafından yayımlanan bu kitap, yalnızca Malatya için değil, Türk edebiyat tarihi araştırmaları açısından da önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Eserde, XVII. Yüzyıldan XX. Yüzyıla kadar uzanan geniş bir zaman diliminde Malatya'da yetişmiş ya da Malatya kökenli divan şairlerinin hayatları ve eserleri akademik bir titizlikle ele alınmıştır. Bu çalışma, Malatya'nın kültürel kimliğini geçmişten geleceğe taşıma gayretimizin somut bir göstergesidir.

Eserin en dikkat çekici yönlerinden biri, Türkiye'nin farklı üniversitelerinden değerli akademisyenlerin katkılarıyla hazırlanmış olmasıdır. Bu yönüyle kitap, bilimsel dayanışmanın ve kültürel ortaklığın güzel bir örneğini teşkil etmektedir. Farklı kurumlardan akademisyenlerin ortak çabası, Malatya'nın kültür hayatına kazandırılan bu eseri ulusal bir nitelikle taçlandırmıştır.

"Malatyalı Divan Şairleri" adlı bu kapsamlı çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen tüm bilim insanlarını, özellikle kitabın editörleri Doç. Dr. Handan Belli ve Prof. Dr. Hasan Kavruk'u içtenlikle tebrik ediyorum. İnönü Üniversitesi Yayınevi sorumlusu Dr. Öğr. Üyesi Serkan Demir'e de kitabın yayına hazırlanmasındaki özverili çalışmaları için teşekkür ediyorum. Bu eser, hem İnönü Üniversitesi'nin akademik üretkenliğine hem de Malatya'nın kültürel mirasının yaşatılmasına değerli bir katkı sağlamıştır.

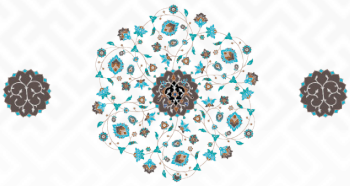
İnönü Üniversitesi olarak, bölgesel kültürün korunması, belgelenmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması yönündeki çalışmaları desteklemeye devam edeceğimizi vurgulamak isterim. Bu eserin hem bilim dünyasında hem de edebiyat tarihimizde kalıcı bir yer edineceğine inanıyorum.

Bu vesileyle, kitabın hazırlanmasında emeği geçen tüm yazarları, editörleri ve yayınevimizin değerli çalışanlarını kutluyor; eserin Malatya kültürüne, Türk edebiyatına ve üniversitemize hayırlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Nusret AKPOLAT

İnönü Üniversitesi Rektörü

Malatya, 2025

ÖN SÖZ

Zengin bir tarihî geçmişe ve köklü bir kültürel birikime sahip olan Malatya, yüzyıllar boyunca Anadolu'nun en önemli ilim, kültür ve sanat merkezlerinden biri olmuştur. Hititlerden Selçuklulara, Osmanlılardan Cumhuriyet dönemine kadar pek çok medeniyetin izlerini taşıyan bu şehir, yetiştirdiği ilim insanları, mutasavvıflar, sanatçılar ve şairlerle Türk kültür ve edebiyat tarihinde müstesna bir yere sahiptir.

Bu derin kültürel geçmişin önemli bir parçasını oluşturan divan edebiyatı geleneği, Malatya'da da güçlü temsilciler bulmuştur. "Malatyalı Divan Şairleri" adlı bu eser, Divan şiiri geleneğini temsil eden şairlerin biyografilerini ve eserlerini ele almaktadır. Eser hazırlanırken özellikle divan şiiri tarzında eserler veren Malatyalı şairler bir araya getirilmiş ve bu yolla klasik şiir yazma geleneğine dikkat çekilmek istenmiştir. Bu çalışmada Malatya'da doğan veya kökeni Malatya'ya dayanan şairlerin hayatları, eserleri ve sanat anlayışları hakkında kapsamlı ve ayrıntılı bilgi yer almaktadır. Daha önce Malatyalı şairlerin biyografilerine dair çeşitli araştırmalar yapılmış olmakla birlikte, klasik şiir geleneği içinde "divan şairi" kimliğiyle öne çıkan bu isimlerin bir arada incelendiği akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu sebeple bu eksikliği gidermeyi hedefleyen kapsamlı bir akademik çabanın ürünüdür. Bu doğrultuda, klasik şiir geleneğine yakınlığı bilinen şairler belirlenmiş; daha önce bu şairleri araştıran akademisyenlerin katkılarıyla biyografiler oluşturulmuştur. Çalışma sürecinde, şairlerin hayatlarına dair ayrıntılı bilgiye ulaşabilmek için aileleri ve yakın çevreleriyle iletişime geçilmeye çalışılmıştır. Şairlerin hayatları araştırılırken tarihî kaynaklardan, arşiv belgelerinden ve sözlü tarih verilerinden yararlanılmıştır. Bu araştırma sonucunda daha önce kaynaklarda yer almayan şairlerin ailelerine ait bilgiler, yazılı kaynaklar ve mezar taşlarına ait görseller de çalışma içine dâhil edilmiştir. Kitapta yer alan şairler, doğum ve ölüm tarihleri dikkate alınarak kronolojik bir sıraya göre düzenlenmiştir. Ancak bazı şairlerin doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak belirlenemediğinden, yaşadıkları yüzyıllara ilişkin tartışmalar titizlikle değerlendirilmiş ve mevcut ipuçlarına dayanarak tahmini bir sıralama yapılmıştır.

Öncelikle Malatyalı Divan Şairleri adlı kitabın basılmasında destek ve katkılarından dolayı İnönü Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Nusret Akpolat'a ve İnönü Üniversitesi yönetimine, İnönü Üniversitesi Yayınevinin Yöneticisi Dr. Öğr. Üyesi Serkan Demir'e müteşekkiriz.

Malatya üzerine daha önce yapılmış tarih, kültür ve edebiyat temelli çalışmalar yapılmış, geçmişte yapılan bu çalışmalar kitabın hazırlanmasında önemli bir arka plan oluşturmuştur. Malatyalı Divan Şairleri, bu birikim üzerine inşa edilmiş önemli bir akademik katkıdır. Bu çalışmanın içerisinde yer alan on dört şair 2023 yılında e-kitap olarak yayımlanmış ardından 2025 yılında ise on iki şair daha bu çalışmaya eklenerek genişletilmiş baskı olarak İnönü Üniversitesi Yayınları tarafından neşredilmiştir. Bu çalışma ile yirmi altı Malatyalı Divan Şairinin hayatı hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

Bu kitabın oluşumuna katkı sunan tüm değerli bilim insanlarına teşekkür ederiz. Bu çalışma ile Türkiye'nin farklı üniversitelerinde görev yapan ve Malatyalı şairler üzerine araştırma yapan tüm bilim insanlarını bir araya getirme fırsatını da yakalamış olduk. Kitaba yazılarıyla katkı sunan; Prof. Dr. Hasan Kavruk, Prof. Dr. Şener Demirel, Prof. Dr. Mahmut Kaplan, Prof. Dr. Hatem Türk, Prof. Dr. Mehmet Korkut Çeçen, Prof. Dr. Yaşar Şenler, Prof. Dr. Ramazan Sarıçiçek, Prof. Dr. Bahir Selçuk'a; Doç. Dr. Ramadan Doğan, Doç. Dr. Filiz Kalyon, Doç. Dr. Aysun Çelik, Doç. Dr. Ömer Savran, Doç. Dr. Handan Belli; Dr. Öğr. Üyesi , Dr. Öğr. Üyesi Gamze Ünsal Topçu, Dr. Öğr. Üyesi Hulusi Eren, Dr. Öğr. Üyesi Arife Çağlar, Dr. Öğr. Üyesi Özlem Çayıldak, Dr. Öğr. Üyesi Derya Karaca, Dr. Öğr. Üyesi Bilal Erkoç, Dr. Öğr. Üyesi Cemil Gülseren; Öğr. Gör. Dr. Ömer Uyan; Dr. Ayşegül Ekici, Dr. Metin Aydın, Esma Karabey ve Sare Uzan'a teşekkür ederiz.

Ayrıca kitabın yayın sürecinde teknik destek sağlayan İnönü Üniversitesi Yayınevi'ne, Enes Malik Yalçın'a, İbrahim Aytuğ Işık'a teşekkür ederiz.

Bu çalışmanın İnönü Üniversitesi Yayınevi aracılığıyla yayımlanması, Malatya'nın edebî mirasının belgelenmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından önemli bir adım olmuştur. Malatyalı Divan şairleri üzerine bulunan yeni belgelerin ve yeni çalışmaların artarak devam etmesi dileğiyle.

Editörler

Doç. Dr. Handan BELLİ

Prof. Dr. Hasan KAVRUK

Malatya, 2025

FETHÎ / TÂLİBÎ
(1245/1829-1317/1899)

Öğr. Gör. Dr. Ömer UYAN
İnönü Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
omer. uyan@inonu. edu. tr
ORCID: 0000-0001-5922-6790

Hayatı[1]

Kaynaklarda kendisinden âşıklık geleneğini sürdüren bir halk şairi olarak bahsedilen ve Fethî, İbrahim Fethî, İbrahim Fethî Tâlib, Fethî Baba olarak anılan şairin asıl adı İbrahim'dir. Şiirlerinde Fethî, Tâlibî ve Tâlib mahlaslarını kullanmıştır. Malatya'nın Darende ilçesinin Zaviye Mahallesi'nde Mahmud Said adlı bir zatın oğlu olarak 1829 yılında dünyaya gelmiştir. Zaviye, "köşe, tekke" anlamlarında olup burası aynı zamanda Somuncu Baba namıyla bilinen Şeyh Hamîd-i Velî'nin (öl. 1412), hayâtının son yıllarını geçirdiği ve defnedildiği yerdir. Başka birçok mutasavvıf ve şair burada yaşamış, yetişmiş veya hayâtının bir dönemini burada geçirmiştir.

Yaşayan yakınlarından edinilen bilgilere göre İbrahim Fethî Tâlib, Darende Medresesi'nde iyi bir eğitim almış, kendisini yetiştirmiş, farklı yerlerde hocalık yapmış, kendisini dinî hizmete adamıştır. 1899 yılında vefat eden şair, Darende'nin Sofular köyünde defnedilmiştir.[2]

1 Hayatı için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: Şükrü Erdoğan Ulu, *Darende Şairleri Antolojisi* (Ankara: Güney Matbaacılık ve Gazetecilik, 1950), 89-91; Ahmet Şentürk ve Mehmet Gülseren, *Malatyalı Şairler Antolojisi* 1 (Malatya: Yeni Malatya Gazetesi Ofset Tesisleri, 1990), 45; Ahmet Şentürk ve Mehmet Gülseren, *Malatyalı Şairler Antolojisi* 2 (Malatya: Yeni Malatya Gazetesi Ofset Tesisleri, 1991), 107; Mehmet Yılmaz, "Darendeli Şairlerimizden İbrahim Fethi Talip", *Somuncu Baba Kültür Edebiyat Araştırma Dergisi* 4, (1995): 31; Ahmet Akgündüz, Said Öztürk, Yaşar Baş, *Darende Tarihi* (İstanbul: Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yayınları, 2002), 865.

2 Sofular, bugün mahalledir ve Kuluncak ilçesine bağlıdır. 29 Ağustos 2024'te eserlerine ulaşabilmek ve mezarını tespit edebilmek amacıyla hem Darende'ye hem de Kuluncak-Sofular'a gittim. Mezarlık alanı bakımsız ve otlarla kaplı idi. Evlerin arasında kalmış olan ve eski mezarlık olarak anılan bu alana uzun zamandan beri artık kimse defnedilmiyor. Kimi eski mezar taşları isimsizdi, Osmanlıca imlalı bir mezar taşında ise Hasan Sıddîk ismi yazılıydı. Maalesef şairin mezar taşını göremedim (o gün çektiğim fotoğraflar için bk. Ekler kısmı). Yardımları için Muhtar Ömer Kızılkaya'ya ve hassaten ilgilenen, mezarlığın yerini gösteren Bakkal Hüseyin Şahintürk'e müteşekkirim.

Sanatı

Şükrü Erdoğan Ulu, hazırladığı *Darende Şairleri Antolojisi*'nin şaire ayrılan sayfaları dışında eserin ön sözünde "Mecrûhî gibi, Fethî Tâlib gibi ve eserde isimleri geçen diğer kıymetli halk şairlerinin hâlen Türk edebiyatçıları tarafından tanınmamış olması beni cidden üzüyordu" diyerek şairin ismini bizzat zikreder ve kıymetine dikkat çeker. [3]

Şiirlerinde Fethî, Tâlibî ve Tâlib mahlaslarını kullanan şairin bazı şiirleri mahlas ortaklığı nedeniyle on sekizinci yüzyıl şairlerinden Zileli Tâlibî'nin şiirleriyle karıştırılmıştır. [4] Şaire ait, çeşitli kaynaklardan ulaşabildiğimiz altı adet şiir mevcuttur. Bunlardan beş tanesi halk şiiri/âşık şiiri tarzında, koşma nazım şekliyle dörtlükler hâlinde, on birli hece ölçüsü ile yazılmıştır. İkisinde "abab-cccb-dddb…", üçünde "abcb-dddb-eeeb…" uyak örgüsü (kafiye şeması) kullanılmıştır. Tema olarak hepsinde beşerî aşk duygusu ve lirik bir ton görülür. Kimi zaman buna sitem ve şikâyet eşlik eder. Aşağıda 1 nolu şiirdeki *'Aşkın dersin aldım pîrler merdinden* ve 2 nolu şiirdeki *Ağlatmak isterse Mevlâ bir kulu / Pîrler ona verir ma'nâda dolu / Kırklar meclisine uğrarsa yolu / "Ona verin içsin bir bâde" derler* dizelerinde pîrler merdi, pîr dolusu, kırklar meclisi, bade içme motifi[5] doğrudan halk/âşık şiiri ile ilgili ifade ve motiflerdir. Bunun dışında *saba, bad-ı saba, felek, devran, gül-bülbül, gülzar, âşık-maşuk-rakip/ağyar, fülk-i dil, hevâ/havâ, Mecnun, Hızır-İlyas, ah u zar, yüz (ün) bağı, cemal, gonca, kaşı keman, çeşm (im) yaşı, umman, semt-i canan* gibi kelime ve tamlamalar ise divan ve halk şiirinin müşterek noktaları ve özellikle on yedinci yüzyıldan itibaren iki şiir geleneğinin yakınlaşmasının bir örneği olarak okunabilir. Ancak bunların kullanım şeklinde genel olarak sade bir dil görülmekte ve halk şiiri edası (ton, üslup) öne çıkmaktadır.

Aşağıda yer alan 6 numaralı gazel ise dört beyitten müteşekkil olup divan şiiri formatında, arûzun en çok kullanılan fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbıyla yazılmıştır. On yedi (mısra sonu uzun okunması gereken altı kelime ile birlikte yirmi üç) yerde imale veya zihaf yapılmış, "aşk meyini" terkibinde medli (bir buçuk) hece olması gereken "aşk" bir hece kabul edilmiştir. "olan anlar bizi" redifi ilk beytin ikinci mısrasına mahsus olmak üzere "kılan anlar bizi"ye dönüşmüştür. Âşıkane ve rindane bir edayla yazılan gazelde ilahi aşkın izleri görülür. Gerek redif gerekse konu, içerik ve ton açısından on yedinci yüzyıl şairi Malatyalı Niyâzî-i Mısrî'nin *Hamr-ı rûyı yâr ile sekrân olan anlar bizi / Katresin bahr eyleyip 'ummân olan anlar bizi* ve *Zât-ı Hak'da mahrem-i*

3 Ulu, Darende Şairleri Antolojisi, 11

4 Mehmet Yardımcı, "Darendeli Halk Şairleri", *Millî Folklor,* 26 (1995): 37.

5 Ayrıntı için bk. Mehmet Yardımcı, *Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri: Anonim Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri* (İzmir: Kanyılmaz Matbaacılık, 2013), 152-177; Mehmet Yılmaz, "Darendeli Şairlerimizden İbrahim Fethi Talip", *Somuncu Baba Kültür Edebiyat Araştırma Dergisi* (1995), 32.

'irfân olan anlar bizi / 'İlm-i sırda bahr-ı bî-pâyân olan anlar bizi[6] mısralarıyla başlayan iki şiirinden esinlenerek yazıldığı söylenebilir.

İbrahim Fethî, şiirlerinde lirik duyguları büyük bir ustalıkla halk şiiri geleneğine uygun bir şekilde dile getirmiştir. [7] Onu, eğitiminin ve yetiştiği ortamın sonucu olarak bazı şiirlerinde tasavvufi tarafı ağır basan bir divan şairi olarak görürüz. Fakat koşma tarzında yazdığı şiirlerinde öne çıkan başarıyı ve güçlü lirizmi divan tarzı şiirlerinde bulamayız. Onun bu tarz şiirleri, 18-19. yüzyılda birçok halk şairimizde görülen divan şairi gibi söyleme geleneğinin bir sonucudur, diyebiliriz. [8] Eserlerinin bulunması ve ayrıntılı incelenmesiyle, özellikle "Dîvân" isimli eseri görüldükten sonra divan şiiri alanındaki yetkinliği ve bir divan şairi olarak da anılıp anılamayacağı netlik kazanacaktır.

Eserleri

1. Dîvân: Yirmi dört santim boyunda ve on altı santim genişliğinde, 121 sayfalık el yazması hâlindeki divanı basılmamıştır. *Darende Şairleri Antolojisi*'nde bu divanın, şairin Darende'de ikamet eden yeğeni Mehmet Toprak'ta olduğu belirtilmiştir. Edindiğimiz bilgiye göre Mehmet Toprak vefat etmiştir, divan onun kardeşi Bahattin Toprak veya Tacettin Toprak'ta bulunmaktadır. [9]

2. Evrâk-ı Perîşân: On sekiz santim boyunda ve on bir santim genişliğinde, 150 sayfalık el yazması bu defterin üzerinde "Fethî Baba'nın evrâk-ı perîşânıdır" yazılıdır. Bu eser de henüz gün yüzüne çıkmamıştır. Dîvândan tamamen farklı şiirleri ihtiva edip etmediğine dair net bir bilgi yoktur. [10]

6 Kenan Erdoğan, ''Niyazi-i Mısri Hayatı, Edebî kişiliği, Eserleri ve Dîvânının Tenkitli Metni'' (Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi,1993), 307-308.

7 Yardımcı, "Darendeli Halk Şairleri", 37; Mehmet Yardımcı, "17. Yüzyılda Günümüze Malatyalı Âşıklar", Erişim Tarihi: Erişim tarihi: 10 Eylül 2024. http://turkoloji. cu.edu.tr.

8 Yılmaz, ''İbrahim Fethi Talip'', 31.

9 Darende Zaviye Mahallesi muhtarı Burhanettin İsmail ATEŞ'ten Mehmet TOPRAK'ın oğlu Kadir TOPRAK'ın telefon numarasını alarak kendisiyle 04. 09. 2024 ve 09. 09. 2024 tarihlerinde telefonda görüştüm. Dîvânın 1969 yılından beri amcası Bahattin TOPRAK'ta bulunduğunu söyledi. 11. 09. 2024 tarihinde telefonda görüştüğüm Bahattin TOPRAK, divanın Hatay'da ikamet eden Tacettin TOPRAK'ta olduğunu ve kendisiyle görüşüp dönüş yapacağını söyledi. Birçok kez aramama ve yazmama rağmen kendisiyle tekrar iletişime geçemedim.

10 Kaynaklarda Darende'de Şeyh Hamid-i Veli Kütüphanesi'nde bulunduğu söylenen eseri görmek için 29. 08. 2024'te kütüphaneye gittim. Müze/kütüphane Müdürü Kemal GÜVEN ile hem eserler listesini hem de kütüphaneyi inceledik ama eseri göremedik. Osman Hulusi Efendi Vakfı Genel Müdürü Abdullah SÜREN eserin Osman Hulusi Ateş'in özel kütüphanesinde olabileceğini, ileriki bir zamanda bu hususi kütüphanenin açılacağını, şu an görülemeyeceğini söyledi.

Eserlerinden Örnekler[11]

11'li Hece Ölçüsü

Dost eline gider isen ey sabâ
Bir 'arz-ı hâl yazdım götür yâre ver
Bizi felek ondan eyledi cüdâ
Amân bu peyâmım gül-i zâra ver

Dîdelerim giryân olsun ağlasın
İşi gücü efgân olsun ağlasın
Bülbül gibi nâlân olsun ağlasın
Al git dost iline bergüzâra ver

Bir âteşdir düşdü gönül şehrine
Gark olmuşum bu sevdânın bahrine
Yâr diyenin rakîblerin kahrına
Hak 'aşkına götür nigâra ver

Gezer fülk-i dilim bulmaz hevâyı
Çevirmedi devrân bâd-ı sabâyı
Cümle derdler ondan bulur devâyı
'Arz et 'arz-ı hâlim o hünkâra ver

'Aşkın dersin aldım pîrler merdinden
Cânımın cânânı göçmüş yurdundan
Kimse bilmez 'âşıkların derdinden
Fethî der: Her demden haberdâra ver

11 Örnekler şu üç çalışmadan alınmıştır: Ulu, *Darende Şairleri Antolojisi*, 89-91 ; Mehmet Yılmaz, ''İbrahim Fethi Talip'', 31-33; Hasan Kavruk, Metin Özer, *Geçmişten Günümüze Malatya Şairleri*, (Malatya: Malatya Belediyesi Kültür Yayınları, 2006), 652-653. Ek ve kelime tercihi, kelimelerin sırası ve yazımı, uzatmalar gibi hususlarda eserleri karşılaştırarak, bazen de şahsi tasarruflarda bulunarak metinleri oluşturmaya çalıştık.

11'li Hece Ölçüsü

Bir bülbül ki cüdâ düşse gülünden
Ona gülmek olmaz dünyâda derler
Bir yiğit bir yârin Mecnûn'u olsa
Onun da ismine üftâde derler

Baykuştur vîrâne yerlerde yatan
Bülbüldür gülzâra 'abâsın atan
Hızır çaresizler destini tutan
İlyâs Peygamber'i deryâda derler

Ağlatmak isterse Mevlâ bir kulu
Pîrler ona verir ma'nâda dolu
Kırklar meclisine uğrarsa yolu
"Ona verin içsin bir bâde" derler

Bülbüller gûş etsin âh u zârımı
'Aşk artırır bu sînede nârımı
Fethî der: 'Âşıklar görse yârimi
Benim sevdiğime şehzâde derler

11'li Hece Ölçüsü

Hâk-i pâye yüzüm sürmeye geldim
Nedir bana cürmüm bildir efendim
Yetişir ağlattın bu derdimendi
Biraz da kulunu güldür efendim

Düştüm çıkabilmem derd tuzağından
Arzum alamadım göğsün ağından
Gönül vazgeçemez yüzün bâğından
Cemâlin bir gonca güldür efendim

Bu derdli *Tâlib*'i yakmak şânındır
Ben ednâ kulunum rahtın cânımdır
'Adâlet şâhısın[12] fermân senindir
Kurtulayım bârî öldür efendim

11'li Hece Ölçüsü

Yürü ey vefâsız yüze gülücü
Bî-vefâ olduğun bilmedim mi ben
Rakîbin kahrından senin cevrinden
Usanıp ferâgat kılmadım mı ben

Ölünce[13] vazgeçme yok idi senden
Geçmişdim uğruna cân ile tenden
A zâlim ne çabuk usandın benden
Sana cândan ikrâr vermedim mi ben

Bilmez miyim benden niçin usandın
Gördün rakîblerin sözüne kandın
Bî-çâre *Tâlibî*[14] duymaz mı sandın
Gizli sırlarına ermedim mi ben

12 Yükselmek, dikilmek anlamındaki şuhûs mastarından gelen bu kelime "Arazi ölçme işlerinde toprağa dikilip işaret alınan, adam boyundan biraz uzun, dereceli sırık" demektir (İlhan Ayverdi, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük: Kubbealtı Lügati*, 3, İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2011).

13 "Ölünceye dek" anlamında. -Inca zarf eki kimi metinlerde bu göreviyle kullanılır.

14 *Tâlib*'i şeklinde de okunabilir.

11'li Hece Ölçüsü

Bir nâme göndersem kaşı kemâna
Varıp sevdiğimi bulur mu bilmem
Merhamet eyleyip garîb hâlime
Terk edip ağyârı gelir mi bilmem

Yârimi bir kere tenhâda görsem
Ağlasam yüzümü yerlere sürsem
Kolayını bulsam cânımı versem
O zulmü çok zâlim alır mı bilmem

Tâlibî'ye felek gör neler etdi
Akdı çeşmim yaşı 'ummâna yetdi
Gönül vardı semt-i cânâna gitdi
Büsbütün orada kalır mı bilmem

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

'Aşk oduyla derd ü zâra düş olan[15] anlar bizi
'Aşk meyini dost elinden nuş kılan anlar bizi

Biz firâk-ı yâri bulduk tâ ezelden cân verip
Meyhanede dem vurup sarhoş olan anlar bizi

Sûfiyâ olmaz haberdar neş'e-i dildâriden
Mest ile hayrân olup medhuş olan anlar bizi

Fethiyâ bilmez bu derdi dünyanın kalleşleri
Her seher bülbül gibi hurûş olan anlar bizi[16]

15 Müptela olan, tutulan, giriftar olan anlamında (bk. Ayverdi, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük.)*
16 Vezne göre kısa okunması gereken hecelerde uzatma işareti gösterilmedi.

KAYNAKÇA

Akgündüz, Ahmet ve Said Öztürk ve Yaşar Baş. *Darende Tarihi.* İstanbul: Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yayınları, 2002.

Ayverdi, İlhan. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük: Kubbealtı Lügati*. 1. İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2011.

Ayverdi, İlhan. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük: Kubbealtı Lügati*.3. İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2011.

Erdoğan. ''Kenan. *Niyazi-i Mısri Hayatı, Edebî kişiliği, Eserleri ve Dîvânının Tenkitli Metni''.* (Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1993.)

Kavruk, Hasan ve Metin Özer. *Geçmişten Günümüze Malatya Şairleri.* (Malatya: Malatya Belediyesi Kültür Yayınları, 2006)

Şentürk, Ahmet ve Mehmet Gülseren. *Malatyalı Şairler Antolojisi* 1. (Malatya: Yeni Malatya Gazetesi Ofset Tesisleri, 1990).

Şentürk, Ahmet ve Mehmet Gülseren. *Malatyalı Şairler Antolojisi* 2. (Malatya: Yeni Malatya Gazetesi Ofset Tesisleri, 1991).

Ulu, Şükrü Erdoğan. *Darende Şairleri Antolojisi*. (Ankara: Güney Matbaacılık ve Gazetecilik, 1950).

Yardımcı, Mehmet. "17. Yüzyıldan Günümüze Malatyalı Âşıklar". Erişim Tarihi: 10 Eylül 2024. http://turkoloji. cu. edu. tr.

Yardımcı, Mehmet. "Darendeli Halk Şairleri". *Millî Folklor* 26 (1995): 37-40.

Yardımcı, Mehmet. *Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri: Anonim Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri*. İzmir: Kanyılmaz Matbaacılık, 2013.

Yılmaz, Mehmet. "Darendeli Şairlerimizden İbrahim Fethi Talip". *Somuncu Baba Kültür Edebiyat Araştırma Dergisi* 4 (1995): 31-33.

EKLER:

Şairin medfun olduğu söylenen Kuluncak ilçesi Sofular Mahallesi'ndeki eski mezarlık.

